

**หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหาร
ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร**
**BUDDHADHAMMA IN PROMOTING FOOD CONSUMPTION BEHAVIOR
OF AGING PEOPLE IN BANGKOK**

พระคมสัน จิตเมธโส* เดช ชูจิตต์** ปิยวรรณ หอมจันทร์***

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริโภคอาหาร 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุข้าราชการกทม. และชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลราชพิพัฒน์จำนวน 291 คน จากจำนวนประชากร 1,065 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากร คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ค่าความถี่ (Frequencies) ร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานเพื่อบรรยายข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

* ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อาชีพหลักก่อนเกษียณ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การพักอาศัย ปัญหาด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย และการเข้าวัดทำบุญที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาอุปสรรค มีดังนี้

- 1) ผู้สูงอายุมีนิสัยชอบบริโภคอาหารตามใจปาก มีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากการบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ และโรคร้ายต่าง ๆ
- 2) ผู้สูงอายุเชื่อคำเชิญชวนและคล้อยตามคำโฆษณาสินค้าจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น และอยากทดลองสินค้าตามคำโฆษณา
- 3) ผู้สูงอายุชอบเลือกซื้ออาหารปรุงสำเร็จรูปรับประทานเอง เพราะสะดวกสบาย ไม่เป็นภาระของบุตรหลาน ผลเสียต่อสุขภาพ คือ ทำให้กระดูกผุ กร่อน ไม่แข็งแรง มีอาการปวดตามข้อ ปวดตามกระดูก ปวดเมื่อยตามตัว
- 4) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่บ้านตามลำพัง ทำให้เกิดการโรคซึมเศร้า เหงา ต้องการเพื่อน และคนพูดคุยที่รู้ใจพูดคุยสนทนาเรื่องทั่วไป

แนวทางการแก้ไขและการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม มีดังนี้

- 1) ใช้วิธีการพิจารณาปัจจัยปัจจัยเฉพาะ บริโภคอาหารตามความเหมาะสม พอประมาณ ไม่ให้อึดติดในรสชาติอาหาร (รสตัณหา) ไม่ยึดกลิ่นของอาหาร (คันธตัณหา) การบริโภคอาหารเพียงเพื่อคลายเวทนา คือ ความทุกข์ ความหิวเป็นโรคที่ร้ายแรงที่สุด (ขิมจฉา ปรมา โรคา)
- 2) ใช้วิธีการพิจารณาตามหลักกาลามสูตร ไม่เชื่อคำเชิญชวนหรือคำโฆษณา (มา อนสฺสเวน) ใช้ปัญญาพิจารณาโดยแยกคายก่อนบริโภคอาหาร
- 3) ใช้วิธีการสำรวมอินทรีย์ (อินทริยสังวร) ทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ยินดียินร้ายในเวลาเห็นรูปร่างหน้าตาของอาหารเมนูต่าง ๆ เป็นต้น
- 4) ใช้วิธีการพูดคุยสนทนา (ธมฺมสากฺจฉา) และจัดกิจกรรมสำหรับคนในครอบครัวร่วมกับผู้สูงอายุ (กลยณมิตฺตตา) เช่น นั่งพูดคุยสนทนาเรื่องทั่วไป ร้องเพลง เล่นดนตรี ออกกำลังกาย หรือออกไปเที่ยวนอกบ้านร่วมกัน เป็นต้น
- 5) ส่งเสริมกิจกรรมการลดการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ เช่น การบวชนกขัมมะ รักษาอุโบสถศีล ทำให้ร่างกายของผู้สูงอายุปรับธาตุในร่างกายให้สมดุลจากการลดบริโภคอาหารมื้อเย็น

คำสำคัญ : การส่งเสริม, การบริโภค, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The research consisted of three main objectives, namely: 1) to study Buddhadhamma in promoting food consumption; 2) to compare food consumption behavior of aging people in Bangkok; and 3) to study problems, obstacles and present way to solve problems in food consumption behavior in accordance with the principles of Buddhadhamma.

The research was used the Mixed Method with both quantitative and survey methods. The sampling group of the research was the 291 aging people being members of two Associations for Elderly in Bangkok from totally 1,065 with the help of accidental sampling. The tools used for data collection were questionnaire. The statistics used in data analysis were the Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation (S.D.), F-test, One Way Analysis of Variance (One Way ANOVA) and the difference in pair by the way of Least Significant Difference (LSD). And also the In-depth interview was conducted with the help of Content Analysis Techniques.

The findings of the research are as follow :

1. The aging people's opinion concerning the Buddhadhamma in promoting food consumption of aging people in the area of Bangkok was totally found in medium level with $\bar{X} = 3.08$; being considered each aspect, all have been found in medium level, too.

2. The comparison of aging people's opinion concerning the Buddhadhamma in promoting food consumption of aging people in the area of Bangkok classified by personal factors: gender, occupation before retired age, income, resident, health problems, exercise and merit-making which were different effected to opinion concerning the Buddhadhamma in promoting food consumption of aging people in the area of Bangkok totally had significant differences at .05 level of confidence.

3. From studying the problems, obstacles and present way to solve problems in food consumption behavior in accordance with the principles of Buddhadhamma, it has been found as follows: 1) most have behavior in consumption as they like to eat, but they realize effects from meet-eating and also digestive system; 2) the most believe in advertising media like television, radio, etc., and prefer to test fruit juice for health with the belief that those be useful for health; 3) the most understand the Buddhist principles, but not at all, and the most

go for making merit just for relax only; and 4) the most copy consumption behavior from friends being good health from consumption.

4. From In-depth interview

The most aging people like to make merit in monasteries, do activities for health, have food for health; meanwhile, their consumption behavior consult to Thai culture, not accept to change consumption behavior due to use to behave since childhood till old age; furthermore, they know principles of Buddhaddhamma like bhojanemattanyuta that is meant moderating in eating, not eat too more or less harming their stomach somehow.

Keywords : Promoting, Consumption, Aging People

1. บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และการสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้นแต่ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นนี้จะนำมาซึ่งภาวะเสี่ยงและปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เนื่องจากวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมลง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การที่ผู้สูงอายุได้รับสารอาหารไม่เพียงพอหรือได้มากเกินไปนั้นส่งผลซ้ำเติมให้อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายซึ่งมีแนวโน้มจะเสื่อมอยู่แล้วให้เสื่อมยิ่งขึ้น การส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุจึงต้องคำนึงถึงความต้องการสารอาหารโดยเน้นความสมดุลความพอเหมาะพอดีและความหลากหลายของอาหาร สถิติจำนวนผู้สูงอายุทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 7,539,000 คน แยกเป็นผู้สูงอายุเพศชายจำนวน 3,477,000 คน และผู้สูงอายุเพศหญิงจำนวน 4,152,000 คน สำหรับกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนผู้สูงอายุราว 765,974 คน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556: 14 – 15) จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2543 สาเหตุการเสียชีวิต คือ มะเร็งทุกชนิด อุบัติเหตุ โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง และโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ผู้สูงอายุถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเครียดได้ตลอดเวลา ลาซารัส และฟอล์คแมน (Lazarus and Folkman) กล่าวว่าหากผู้สูงอายุสามารถปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ก็อาจสามารถทำให้ชีวิตในช่วงเวลาที่เหลือได้อย่างมีความสุข หากการปรับตัวล้มเหลวก็นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพหรือความเจ็บป่วยได้ (Lazarus, R.S. and S.Folkman, 1984: 19)

ปัญหาโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุเป็นปัญหาสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบได้บ่อย คือ เกิดจากความเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย ความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดลง อาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในการเจริญเติบโตและ

พัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม ตลอดจนส่งเสริมสุขภาพอนามัยของมนุษย์ให้แข็งแรงและสมบูรณ์ วัยชราร่างกายจำเป็นต้องได้รับอาหารประจำวัน การบริโภคอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ จะทำให้มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจนำไปสู่รากฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาของผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพ สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุดีขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ ช่วยให้ภาวะซึมเศร้าลดลง ทำให้มีระดับปฏิสัมพันธ์ในสังคมเพิ่มมากขึ้น

คำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หลักพุทธธรรม เป็นอีกทางหนึ่งในการส่งเสริมพฤติกรรมของมนุษย์ หลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภทคือครอบคลุมสังคมทั้งหมด ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรมนั้นสามารถสรุปได้ 2 อย่าง คือ

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมนิคมธรรม” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539: 6) นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น ไม่ส่งเสริมความพยายามที่จะเข้าถึงสังขธรรมด้วยวิธีถกเถียงสร้างทฤษฎีต่าง ๆ

2. แสดงปฏิบัติทางสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระ ที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า “สังคมสูงวัย” และกรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในบั้นปลายชีวิต การขาดการดูแลจากบุตรหลานหรือญาติพี่น้อง จนต้องหันมาพึ่งพิงบ้านพักผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่มีการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยเกษียณ ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีคุณภาพหลังจากหมดช่วงอายุการทำงาน (เดลินิวส์ออนไลน์, 2558)

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการวิจัยด้วยการศึกษาพฤติกรรมบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร และนำหลักพุทธธรรมเข้าไปส่งเสริมการบริโภค เพื่อให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมบริโภคอาหารที่เหมาะสม มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง มีชีวิตที่ยืนยาวอย่างมีความสุข ดังคำขวัญที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2525 ว่า “Add Life to Years” หมายความว่า เพิ่มชีวิตชีวาให้อายุที่ยืนยาวออกไป (บรรลุ ศิริพานิช, 2525 : 48)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริโภคอาหาร
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขพฤติกรรมบริโภคอาหารตามหลักพุทธธรรม

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปช่วยส่งเสริมการบริโภคอาหาร

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อาชีพหลักก่อนเกษียณ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การพักอาศัย ปัญหาด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย การเข้าวัดทำบุญ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร 2) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร และ 4) ด้านครอบครัว

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุข้าราชการ กทม. และชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลราชพิพัฒน์ จำนวนทั้งสิ้น 1,065 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และฝ่ายแผนที่ กองสำรวจ และแผนที่สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2557) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ และนักวิชาการโภชนา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

4.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สอบถามพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร และด้านครอบครัว แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้ความจริงเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขและส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยการดำเนินการตามขั้นตอน คือ ตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนซึ่งแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 350 ชุด ได้รับกลับคืนมา 342 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.7 และเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วพบว่าไม่มีแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 312 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.2 และผู้วิจัยนำมาใช้จำนวน 291 ชุด ตามจำนวนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Taro Yamane นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอ อภิปรายผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย และทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.051) และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (synthesis) ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อแสวงหาพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่สอดคล้องกันในบางประการ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร และนำเสนอเป็นความเรียง ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล
- 2) อ่าน ทำความเข้าใจ บันทึก เขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็น
- 3) พรรณนาแยกแยะส่วนข้อมูล (data reduction) และให้รหัส(coding) และตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาค่าความเหมือน ความต่างและความเชื่อมโยงกับบริบท
- 4) สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง และรายงานผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 มีอาชีพหลักก่อนเกษียณคือ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 โดยพักอยู่กับบุตรหลานเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 และเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพ จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 80.8 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ออกกำลังกาย

อาทิตย์ละ 1 ครั้ง/มากกว่า จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และเข้าวัดทำบุญเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง/มากกว่า จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8

ระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.628) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.676) รองลงมา คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.676) และด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.623) จากการทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อาชีพหลักก่อนเกษียณ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การพักอาศัย ปัญหาด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย และการเข้าวัดทำบุญ ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกข้อ และผลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) พบว่า

1. แนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครตามหลักพุทธธรรม ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าท่านไม่ให้ยึดติดในรสชาติอาหาร (รสตัณหา) ไม่ยึดกลิ่นของอาหาร (คันธตัณหา) การบริโภคอาหารเพียงเพื่อคลายเวทนา คือ ความทุกข์ ความหิวเป็นโรคที่ร้ายแรงที่สุด (ชิขจฉา ปรมา โรคา) บริโภคเพื่อการดำรงชีวิตเท่านั้น เพื่อให้ร่างกายหายจากความหิว (วิหิงสุประติยา) ผู้สูงอายุควรแก้ไขการยึดติดรสชาติของอาหาร และกลิ่นอันโอชะของอาหาร ด้วยวิธีการฝึกจิตของตนเอง นั่งสมาธิ ควบคุมจิตใจของตนเองไม่ให้หลงใหลหรือติดใจรสชาติของอาหาร

2. แนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครตามหลักพุทธธรรม ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ผู้สูงอายุควรใช้ปัญญาพิจารณาการบริโภคอาหาร อาหารประเภทใดมีโทษ อาหารประเภทใดไม่มีโทษ ควรบริโภคหรือไม่ควรบริโภค ใช้ปัญญาไตร่ตรองแล้วค่อยบริโภคร่างกายจึงจะไม่มีโทษจากการบริโภคอาหารนั้น ระวังควบคุมสติของตนไม่ให้คล้อยตามหรือเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อจากคนรอบข้าง หรือจากโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ศึกษาข้อมูล ข้อดีข้อเสียจากการบริโภคอาหารชนิดนั้น ๆ ด้วยตนเอง แล้วค่อยปลงใจเชื่อ

3. แนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครตามหลักพุทธธรรม ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร

การสำรวมอินทรีย์ (อินทริยสังวร) ทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ 1) สำรวมตา ไม่ยินดียินร้ายในเวลาเห็นรูปร่างหน้าตาของอาหารเมนูต่าง ๆ 2) สำรวมหู ไม่ยินดียินร้ายในเวลาได้ยินเสียงคำเล่าลือหรือคำยกย่องรสชาติของอาหารเมนูต่าง ๆ จนทำให้คล้อยตาม 3) สำรวมจมูก ไม่ยินดียินร้ายในกลิ่นของอาหาร 4) สำรวมลิ้น ไม่ยินดียินร้ายในรสชาติของอาหารเมื่อสัมผัสกับลิ้น 5) สำรวมกาย ไม่

ยินดียินร้ายเมื่อร่างกายได้สัมผัสรูปร่างของอาหาร รสชาติของอาหาร และกลิ่นของอาหาร 6) สำรวมใจ ไม่ปรุงแต่งความรู้สึกนึกคิดลงไปในรสชาติของอาหาร

4. แนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธธรรม ด้านครอบครัว

บุตรหลานหรือคนในครอบครัวควรมีการเสียสละเวลาความสุขส่วนตัว เอาใจใส่ผู้สูงอายุ ในครอบครัวเพิ่มขึ้น โดยการพูดคุยสนทนา (ธมมสากัจฉา) จัดกิจกรรมสำหรับคนใน ครอบครัว ร่วมกับผู้สูงอายุ (กลยณมิติตตทา) เช่น นั่งพูดคุยสนทนาเรื่องทั่วไป ร้องเพลง เล่นดนตรี ออกกำลังกาย หรือออกไปเที่ยวนอกบ้านร่วมกัน จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข จิตใจเบิกบาน มีความสุข เป็นต้น

5. แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธธรรม

ส่งเสริมกิจกรรมการลดการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ เช่น การบวชนกขัมมะ รักษา อุโบสถศีล เป็นต้น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับ ผลประโยชน์ต่อสุขภาพกาย และสุขภาพใจ ได้พูดคุยสนทนาธรรม (สทธรรมิก) และสนทนาเรื่องราว ต่าง ๆ ตามวัยของผู้สูงอายุ เป็นการทำให้สมาธิให้ใจสงบ (สมาธิ) ผ่อนคลายเรื่องวุ่นวายต่าง ๆ ลด ปริมาณการบริโภคอาหารเย็น (วิกาลโภชนา) ทำให้ร่างกายของผู้สูงอายุมีเวลาปรับธาตุของร่างกาย ร่างกายสามารถเผาผลาญอาหารเก่า และขับถ่ายของเก่าให้หมดไป

6. อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่องหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการบริโภคอาหารของ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี พฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากส่วนใหญ่ยังคงบริโภคเนื้อปลาน้อย เพียงวันละ 1 มื้อและบริโภคอาหารตามคำบอกเล่า/โฆษณา และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นราย ด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพซึ่งพบว่าผู้สูงอายุยังคงบริโภคขนมหวานหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวานน้อย กว่า 3 ครั้งต่อสัปดาห์

2. ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร พบว่า พฤติกรรมการบริโภค อาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้สูงอายุบริโภค ขนมหวานประเภทขนมมงคลเพราะเชื่อว่าเป็นสิริมงคล และบริโภคเสริมอาหารราคาแพงเพื่อบำรุง สุขภาพ

3. ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้สูงอายุยังคงเลือกซื้ออาหารจากรถขายบริการตามบ้าน ซึ่งอาหารปรุงสำเร็จพร้อมรับประทาน

4. ด้านครอบครัว พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวไม่ได้อยู่กันพร้อมหน้าทุกวันและมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันน้อย

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข

ด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ผู้สูงอายุควรรับประทานอาหารเข้าประเภทอาหารเบา เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก เป็นต้น เน้นการรับประทานอาหารรสจืด ลดอาหารประเภทจำพวกมีไขมัน มีรสหวาน และรสจัดจ้าน ลดอัตราการดื่ม ชา และกาแฟ ต่อวันให้น้อยลง เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุนอนไม่หลับ นอนน้อย และพักผ่อนไม่เพียงพอ ซึ่งโดยปกติแล้วผู้สูงอายุก็นอนน้อยอยู่แล้ว ส่วนด้านการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและสาธารณสุขของชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ และเน้นเรื่องการมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการบริโภคในตัวเองให้มากที่สุด ซึ่งเป็น การควบคุมจิตใจตนเองให้มีระเบียบวินัยในการบริโภคอาหาร โดยที่ไม่มีบุคคลอื่นมาบังคับ

ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร บุตรหลานและคนในครอบครัวควรให้ความเอาใจใส่เกี่ยวกับเรื่องการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในครอบครัวให้มากที่สุด ดูแลและควบคุมเรื่องอาหารของผู้สูงอายุ ควรมีการห้ามปรามเกี่ยวกับเรื่องการบริโภคกับผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นบางครั้ง แสดงความรัก และการเอาใจใส่ดูแลของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อดีข้อเสีย และสรรพคุณของอาหารเสริมเพื่อสุขภาพกับผู้สูงอายุในครอบครัวอยู่บ่อย ๆ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุในครอบครัวคล้อยตามคำเชิญชวนของตัวแทนจำหน่าย หรือคำเชิญชวนทางโฆษณาแบบต่าง ๆ เน้นให้ผู้สูงอายุในครอบครัวบริโภคอาหารมื้อสำคัญ ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ออกกำลังกายสม่ำเสมอ พักผ่อน ดูหนัง ฟังเพลง ทำบุญ และนั่งสมาธิ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้สุขภาพดีขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ

ด้านการเข้าถึงแหล่งขายอาหาร บุตรหลานหรือคนในครอบครัวควรดูแลเรื่องอาหารของผู้สูงอายุให้มากที่สุด ควบคุมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุ ลดปริมาณการบริโภคอาหารตามสั่ง ปรุงอาหารรสชาติไม่เผ็ดมาก ไม่เข้มข้นมาก หรือเป็นอาหารรสจืดได้ยิ่งดี เน้นอาหารเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุรสชาติอร่อยถูกปาก ลดปริมาณการใช้ผงชูรส รสดี หรือดัดใช้ผสมอาหารได้ยิ่งดีเยี่ยม เพื่อเสริมสุขภาพกระดูกของผู้สูงอายุให้แข็งแรง และยืดระยะเวลาการใช้งานของกระดูก

ด้านครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัวควรช่วยกันดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมแวดล้อม ให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ ชักชวนหรือพาผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา มีกิจกรรมภาคสนามให้ผู้สูงอายุได้ไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง

ๆ เช่น โรงพยาบาลที่รักษาโรคต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านโภชนาการ เกี่ยวกับการบริโภคอาหารตามความต้องการของร่างกาย การบริโภคอาหารตามหมู่เลือด ส่งเสริมให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลในวัยเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษารูปแบบการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพราะรูปแบบการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดมีความแตกต่างกัน
- 2) ศึกษาการรู้จักหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริโภค เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้ทางด้านหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาไม่มากและยังไม่เข้าใจอย่างทอ้งแท้
- 3) ศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคของผู้สูงอายุ เกิดโรคประจำตัว โรคร้ายแรงอะไรบ้างจากการบริโภค
- 4) ควรศึกษาวิจัยในหัวข้อเดียวกัน แต่ไปศึกษาในภูมิภาคต่างๆ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุที่เหมาะสมในระดับชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Lazarus, R.S. and S.Folkman. (1984). **Stress Appraisal and Coping**. New York: Spring Publishing Company.
- กุศล สุนทรธาดา. (2539). **จุดเปลี่ยนนโยบายประชากรประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เด ลิ นิ ว ส์ อ น ไ ล น์ , “ ผู้ สู ง อ า ยู อ น า ค ต ที่ ทู ก ค น ต้ อ ง เป็ น , ” <<http://www.dailynews.co.th/bangkok/314312>>, เมษายน 2558.
- บรรลุ ศิริพานิช. “บริการสุขภาพผู้สูงอายุ”, แพทย์สภาสาร. ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2525): 48.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). **ธรรมกับการศึกษาของไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). **รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2555**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอสเอส พลัส มีเดีย จำกัด.

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU

Social Science Review

ISSN : 2287-0121

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ฉบับพิเศษ พฤษภาคม 2560

Vol.6 No.2 special issue-May 2017

ทศวรรษ
ภาพ

วารสารฉบับพิเศษ เนื่องในงาน

“1 ทศวรรษ การจัดการเชิงพุทธ”

16 พฤษภาคม 2560

เรื่องที่น่าสนใจในเล่ม

- การบูรณาการบทบาทของพระสงฆ์ร่วมกับเครือข่ายสังคมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของชุมชนภาคอีสาน
 - พระสุวิจักขณ์ กุลยศชยังกูร

- ความสามารถในการตัดสินใจในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ได้รับการสอนแบบโยนิโสมนสิการ
 - พระทวีศักดิ์ แดงขาวเขียว

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU

ISSN : 2287-0121

Social Science Review

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ฉบับพิเศษ พฤษภาคม 2560

Vol.6 No.2 special issue May 2017

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี

พระราชวรเมธี, ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

พระราชปรีดิโกวิท, ศ.ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พระสุวรมณเฑียรธรรม, ผศ.

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

พระราชวรมนี, ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

พระเมธีธรรมาจารย์

รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

พระโสภณวิชิตภรณ์

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผศ. ร.อ.ดร.ประมานเลิศ อัจฉริยะปัญญากุล

ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร. - ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร.

ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พระมหาทศกฤษ กิตติโสภณ, ดร.

ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

ผศ.ดร.ธนกร สิริสุคนธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผศ.ดร.ธิดา หนามมี

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

อ.ดร.เดโชพล เหมนาโหล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อ.ดร.ประเสริฐ อิลาว

พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์

น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนา

วิทยาลัยการทัพอากาศ

ผศ.ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรณกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

เลขานุการ :

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

ศิลปกรรม :

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ - อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง - อ.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธธา - อ.กรกต ชำบัณฑิต

สำนักงาน :

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวมโซน B ชั้น 5

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 09-8832-8312

จัดพิมพ์โดย :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แขวงบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 022 218892, 026 235623 โทรสาร 026 235623

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระราชปรีดีทวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระเทพปริยัติเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. พระครูปริยัติกิจธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. พระครูปริมาณรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, รองศาสตราจารย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญฺโญ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. ศาสตราจารย์ ดร.จันทก์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกติวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมามูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
15. รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน นามสนธิ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สติธัย ศิลปะชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพรด บุญอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
33. อาจารย์ ดร.ธีรพงษ์ สมเขาใหญ่	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
34. อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานีดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
35. อาจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีนแสงทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวดี	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสรีญ อินทร์ตัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
10. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาลย์ ศรีจันทร์โคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ชินกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลปลื้ม คงชนะ	มหาวิทยาลัยพะเยา
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุดินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาบุตรกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษิณ เจนวิถีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันต์ อดิศักดิ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์สุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
26. เรือโท.ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ดร.อนันท์ ใจสมุทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก	มหาวิทยาลัยนครพนม
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กัลยาณี พรพิเนตพงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมินรัตน์ นวะบุศย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาครชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หทัยรัตน์ ทรรพาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
36. อาจารย์ ดร.ณัด แก้วเจริญไพศาล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
37. อาจารย์ พลเอก ดร.เอกชัย ศรีวิลาศ	สถาบันพระปกเกล้า
38. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
39. อาจารย์ ดร.วรอนงค์ โกวิทเสถียรชัย	มหาวิทยาลัยมหิดล
40. อาจารย์ ดร.ธงชัย นิลคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

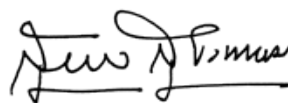

บรรณาธิการ

ด้วย วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ฉบับนี้เป็นฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสที่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดงานครบรอบ “๑ ทศวรรษ การจัดการเชิงพุทธ” โดยหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) นั้น มีความพิเศษแตกต่างไปจากการเรียนการศึกษาทั่วไป คือนอกจากจะได้เรียนวิชาการจัดการแล้วยังได้ศึกษาการบริหารกิจการทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย นับว่าได้ศึกษาทั้งหลักการบริหารองค์กรและหลักการบริหารจิตใจ สมดังปรัชญาของ มจร ที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” กล่าวคือ “พระพุทธศาสนาพัฒนาจิตใจ ศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาสังคม” ในวารสารฉบับนี้ มีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยจากสถาบันภายนอกได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่หลากหลายหัวข้อจากหลากหลายสาขาวิชาเช่นเคย ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้ส่งผลงานทางวิชาการเหล่านี้ไปให้กรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการของแต่ละสาขาเป็นผู้อ่านและมอบให้เจ้าของบทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์แล้ว และด้วยความตั้งใจของคณะกองบรรณาธิการที่มีความประสงค์จะทำวารสารเล่มนี้ให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre)

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

บทบรรณาธิการ

การบูรณาการบทบาทของพระสงฆ์ร่วมกับเครือข่ายสังคมในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม
ของชุมชนภาคอีสาน 1

: พระสุวิจิตรคุณ กุลยศยังกูร

การประยุกต์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการน้ำเพื่อส่งเสริมการเกษตรของชุมชนลุ่มน้ำ
มูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา 15

: มนัสพล ยังทะเล

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 25

: ลภณ อาจศรี

การพัฒนาารูปแบบการใช้พื้นที่วัดเชิงพาณิชย์แนวบุญนิยมในภาคอีสาน 37

: พระอธิการสุพจน์ ศรีปัญญา

การศึกษาเปรียบเทียบสถานะและองค์ความรู้สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 51

: ธิติวุฒิ หมั่นมี

รูปแบบการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจ
ร้านอาหารในเขตเศรษฐกิจพิเศษ 67

: วันทนีย์ แสนภักดี

ความสามารถในการตัดสินใจในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่ได้รับการสอนแบบโยนิโสมนสิการ 83

: พระทวีศักดิ์ แดงขาวเขียว

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
ต่อสังคมของมหาวิทยาลัยสำหรับนักศึกษา 101

: กษศรณ์ นุชประสพ

การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือวัดพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก 115

: พรพรรณราย อักษรถึง

การบรรลุเป้าหมายนโยบายการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน: กรณีการแปรรูป
ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 128

: น้ำฝน ศิริวันสาณฑ์

การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการโครงสร้างพระมหาปิฎกไทโซ : สุภารัตน์ บรรเทากุล	148
การพัฒนาภาวะผู้นำการบริหารในการสื่อสารวิถีพุทธของกระทรวงแรงงาน วรรณกานต์ ขาวลาภ	161
กระบวนการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัย : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	
ห้องเรียนกลับด้าน : ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	171
การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก : ดอนลาร์ เสนา	183
รูปแบบการพัฒนาจริยธรรมการพยาบาลเชิงพุทธจิตวิทยา : สุกัญญา รอบจังหวัด	195
รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักอปริหานิยธรรมของเทศบาลตำบลใน จังหวัดสุรินทร์ : พระสุระ ญาณธโร (จันทัก)	205
ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุค Thailand 4.0 : อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ	218
การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานการประกันคุณภาพภายใน ระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏ : ชุติภา กันนุฬา	233
การพัฒนากลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ถวิล คำโสภา	249
กระบวนการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัย : สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	267
รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : นิลวรรณ ทองเทียนชัย	277
การส่งเสริมพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี : สุภาภรณ์ โสภา	291

ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี	307
: สุวิทย์ สอนจันทร์	
คุณภาพชีวิตของประชาชนกับประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี	323
: สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ	
แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการประชุม และวิธีเรียกประชุมมาตรา 1175	337
: พินิจ ทิพย์มณี	
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้การสอนภาษาบาลี สำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	351
: พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	
ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตรร้านค้าชุมชนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี	363
: ไพรุ้ง บุญเลิศ	
วิเคราะห์พระพุทธศาสนาจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา	373
: พระครูศรีปัญญาวิกรม	
การสื่อสารเพื่อการรณรงค์กิจกรรมทางสังคมในชุมชน	383
: เมธาวิ จำเนียร	
การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้การเรียนรู้โดยเน้นภาระงานและการโค้ช	393
: ญัฐกิตต์ นาทา	
การจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา	411
: พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร)	
การใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด	423
: วิกรณ์ รักษ์ปวงชน	
หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย	435
: พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ	
หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร	449
: พระคมสัน จิตเมธโส	
บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลมเขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร	461

: พระครูวินัยธรภาณุวัฒน์ อติพล (พลพั่ว)	
ประสิทธิผลการบริหารงานของเจ้าอาวาสในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	475
: พระครูอาทรยติกิจ (ชื่น ปญญากาโม)	
การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประเทียวิทยาทาน อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี	491
: พระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน (มีสุดใจ)	
การจัดการสาธารณูปการเพื่อการรักษาอุโบสถศีลของวัดบางสระเกล้าตำบลบางสระเกล้า อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี	505
: พระปลัดสาธิต สุจิณโณ	
การบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง	517
พระครูวิเศษโชติธรรม (สัจจา จันทวโร)	
รูปแบบการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเอกชน	531
: จิราภรณ์ ชันทอง	

ภาคผนวก

 ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
 หนังสือส่งบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่
 ใบตอบรับเป็นสมาชิก